Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a patra)

20 mai 2021 *

„Trimitere preliminară – Ajutoare de stat – Sectorul agricol – Sacrificare a animalelor afectate de boli infecțioase – Despăgubirea crescătorilor de animale – Obligații de notificare și de standstill – Articolul 108 alineatul (3) TFUE – Noțiunile de «ajutor existent» și de «ajutor nou» – Regulamentul (CE) nr. 659/1999 – Excepțări pe categorii de ajutoare – Regulamentul (UE) nr. 702/2014 – Ajutoare *de minimis* – Regulamentul (UE) nr. 1408/2013”

În cauza C-128/19,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Corte suprema di cassazione (Curtea de Casație, Italia), prin decizia din 14 noiembrie 2018, primită de Curte la 18 februarie 2019, în procedura

Azienda Sanitaria Provinciale di Catania

împotriva

Assessorato della Salute della Regione Siciliana,

cu participarea:

AU,

CURTEA (Camera a patra),

compusă din domnul M. Vilaras, președinte de cameră, domnii N. Piçarra (raportor), D. Šváby și S. Rodin și doamna K. Jürimäe, judecători,

avocat general: domnul E. Tanchev,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru Azienda Sanitaria Provinciale di Catania, de A. Ravì, avvocato;

– pentru guvernul italian, de G. Palmieri, în calitate de agent, asistată de P. Garofoli, avvocato dello Stato;

– pentru Comisia Europeană, de C. Georgieva și D. Recchia, în calitate de agenți,

* Limba de procedură: italiana.

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 17 decembrie 2020,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolelor 107 și 108 TFUE.

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Azienda Sanitaria Provinciale di Catania (Agenția Sanitară Provincială din Catania, Italia, denumită în continuare „ASPC"), pe de o parte, și Assessorato della Salute della Regione Siciliana (Direcția de Sănătate a Regiunii Sicilia, Italia), pe de altă parte, în legătură cu o cerere de obligare a celei dintâi la plata unei despăgubiri către AU, un crescător de animale care a fost constrâns să sacrifice animale afectate de boli infecțioase.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Regulamentul (CE) nr. 659/1999

3 Regulamentul (CE) nr. 659/1999 al Consiliului din 22 martie 1999 de stabilire a normelor de aplicare a articolului [108 TFUE] (JO 1999, L 83, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 41) prevede la articolul 1 litera (b) punctul (ii) și litera (c):

„În sensul prezentului regulament:

[…]

(b) «ajutor existent» înseamnă:

[…]

(ii) ajutorul autorizat, respectiv schemele de ajutor și ajutoarele individuale care au fost autorizate de Comisie sau Consiliu;

[…]

(c) «ajutor nou» înseamnă orice ajutor, respectiv orice schemă de ajutor și orice ajutor individual care nu este ajutor existent, inclusiv modificările ajutoarelor existente."

Regulamentul (CE) nr. 794/2004

4 Articolul 4 din Regulamentul (CE) nr. 794/2004 al Comisiei din 21 aprilie 2004 de punere în aplicare a Regulamentului nr. 659/1999 (JO 2004, L 140, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 2 p. 42), intitulat „Procedura de notificare simplificată pentru anumite modificări aduse ajutoarelor existente", are următorul cuprins:

„(1) În sensul articolului 1 litera (c) din Regulamentul […] nr. 659/1999, o modificare a unui ajutor existent înseamnă orice schimbare, alta decât modificările de natură pur formală sau administrativă care nu pot afecta evaluarea compatibilității măsurii de ajutor cu piața [internă]. Cu toate acestea, o creștere a bugetului inițial al unei scheme de ajutor existente cu până la 20 % nu se consideră o modificare a ajutorului existent.

(2) Următoarele modificări ale ajutorului existent se notifică prin intermediul formularului de notificare simplificat prevăzut la anexa II:

(a) creșterile bugetului unei scheme de ajutor autorizate care depășesc 20 %;

(b) prelungirea, cu până la șase ani, a unei scheme de ajutor existente autorizate, cu sau fără o creștere a bugetului;

[…]"

Regulamentul (UE) nr. 1408/2013

5 Conform articolului 3 alineatele (1) și (2) din Regulamentul (UE) nr. 1408/2013 al Comisiei din 18 decembrie 2013 privind aplicarea articolelor 107 și 108 [TFUE] ajutoarelor *de minimis* în sectorul agricol (JO 2013, L 352, p. 9):

„(1) Se consideră că ajutoarele nu îndeplinesc toate criteriile prevăzute la articolul 107 alineatul (1) [TFUE] și, prin urmare, sunt scutite de obligația de notificare prevăzută la articolul 108 alineatul (3) [TFUE] în cazul în care îndeplinesc condițiile prevăzute în prezentul regulament.

(2) Pentru fiecare stat membru, valoarea totală a ajutoarelor *de minimis* acordate unei întreprinderi unice nu poate depăși suma de 15 000 [de euro] pe durata oricăror trei exerciții financiare."

6 Articolul 7 din acest regulament, intitulat „Dispoziții tranzitorii", prevede la alineatul (1):

„Prezentul regulament se aplică ajutoarelor acordate înainte de intrarea sa în vigoare în cazul în care ajutoarele îndeplinesc toate condițiile prevăzute în prezentul regulament. Orice ajutor care nu îndeplinește aceste condiții va fi evaluat de Comisie în conformitate cu cadrul general, orientările, comunicările și notificările relevante."

Regulamentul (UE) nr. 702/2014

7 Articolul 2 din Regulamentul (UE) nr. 702/2014 al Comisiei din 25 iunie 2014 de declarare a anumitor categorii de ajutoare în sectoarele agricol și forestier și în zonele rurale ca fiind compatibile cu piața internă, în aplicarea articolelor 107 și 108 [TFUE] (JO 2014, L 193, p. 1, rectificare în JO 2019, L 118, p. 11), care a intrat în vigoare la 1 iulie 2014, prevede, la punctele 12 și 29, următoarele definiții:

„12. «ajutor individual» înseamnă:

[…]
(b) ajutor acordat unor beneficiari individuali pe baza unei scheme de ajutoare;

[…]

29. «data acordării ajutorului» înseamnă data la care dreptul legal de a primi ajutorul este conferit beneficiarului în temeiul regimului juridic național aplicabil".

8 Articolul 3 din acest regulament, intitulat „Condiții de exceptare", prevede:

„Schemele de ajutoare, ajutoarele individuale acordate în cadrul schemelor de ajutoare și ajutoarele ad-hoc sunt compatibile cu piața internă în sensul articolului 107 alineatul (2) sau (3) [TFUE] și sunt exceptate de la obligația de notificare prevăzută la articolul 108 alineatul (3) [TFUE] dacă ajutoarele

respective îndeplinesc toate condițiile prevăzute în capitolul I din prezentul regulament, precum și condițiile specifice corespunzătoare categoriei de ajutoare relevante prevăzute în capitolul III din prezentul regulament.”

9 În ceea ce privește condițiile prevăzute în capitolul I din Regulamentul nr. 702/2014, articolul 4 din acesta stabilește praguri în termeni de echivalent subvenție brută a căror depășire antrenează neaplicarea acestui regulament ajutoarelor individuale, în timp ce articolele 5 și 6 din regulamentul menționat condiționează aplicarea acestuia de îndeplinirea cerinței transparenței și, respectiv, a efectului stimulativ al ajutorului. Articolele 9 și 10 din același regulament privesc publicarea și informarea, precum și, respectiv, evitarea dublei publicări.

10 În ceea ce privește condițiile prevăzute în capitolul III din Regulamentul nr. 702/2014, articolul 26 din acesta prevede la alineatele (1) și (6):

„(1) Ajutoarele destinate [întreprinderilor mici și mijlocii (IMM)] care își desfășoară activitatea în domeniul producției agricole primare pentru acoperirea costurilor aferente prevenirii, controlului și eradicării bolilor animalelor sau organismelor dăunătoare plantelor și ajutoarele destinate compensării acestor întreprinderi pentru pierderile cauzate de respectivele boli ale animalelor sau organisme dăunătoare plantelor sunt compatibile cu piața internă în sensul articolului 107 alineatul (3) litera (c) [TFUE] și sunt exceptate de la obligația de notificare prevăzută la articolul 108 alineatul (3) din tratat în cazul în care îndeplinesc condițiile stabilite la alineatele (2)-(13) ale prezentului articol și în capitolul I.

[…]

(6) Schemele de ajutoare se instituie în termen de trei ani de la data suportării costurilor sau a producerii pierderii cauzate de boala animalelor sau de organismul dăunător plantelor.

Ajutoarele se plătesc în termen de patru ani de la data respectivă.”

11 Articolul 51 din Regulamentul nr. 702/2014, intitulat „Dispoziții tranzitorii”, prevede la alineatul (1) că acest regulament „se aplică ajutoarelor individuale acordate înainte de data intrării sale în vigoare, dacă ajutoarele individuale respective îndeplinesc toate condițiile prevăzute în prezentul regulament, cu excepția articolelor 9 și 10”.

Dreptul italian

Legea regională nr. 12/1989

12 Articolul 1 din Legge Regione Sicilia n. 12 – Interventi per favorire il risanamento e il reintegro degli allevamenti zootecnici colpiti dalla tubercolosi, dalla brucellosi e da altre malattie infettive e diffusive e contributi alle associazioni degli allevatori (Legea regională a Regiunii Sicilia nr. 12 privind măsuri de intervenție pentru promovarea reabilitării și reintegrării fermelor zootehnice afectate de tuberculoză, de bruceloză și de alte boli infecțioase răspândite și contribuții pentru asociațiile crescătorilor de animale) din 5 iunie 1989 (*Gazetta ufficiale della Regione Sicilia* nº 28 din 7 iunie 1989) (denumită în continuare „Legea regională nr. 12/1989”) are următorul cuprins:

„1. Pentru a reabilita fermele de bovine afectate de tuberculoză, de bruceloză și de leucoză și fermele de ovine și caprine afectate de bruceloză, în conformitate cu prevederile [legge 9 giugno 1964, n. 615, (Legea nr. 615 din 9 iunie 1964)] și cu prevederile [leggi 23 gennaio 1968, n. 33 e n. 34 (Legea nr. 33 din 23 ianuarie 1968 și Legea nr. 34 din 23 ianuarie 1968)], cu modificările și completările ulterioare, se va acorda o despăgubire proprietarilor de bovine sacrificate și/sau eliminate întrucât erau afectate de

tuberculoză, de bruceloză și de leucoză, precum și proprietarilor de ovine și caprine sacrificate și/sau eliminate întrucât erau afectate de bruceloză, în plus față de despăgubirea acordată în temeiul legislației naționale în vigoare, astfel cum se arată în tabelul anexat la prezenta lege.

2. Assessore regionale per la sanità [Consilierul regional în domeniul sănătății] este obligat să adapteze anual, prin decret, cuantumul despăgubirii suplimentare prevăzute de Legea regională nr. 12/1989 […], în proporție identică cu creșterea anuală a cuantumurilor acordate de stat în acest domeniu, în limita creditelor bugetare prevăzute de prezenta lege.

[…]

4. Pentru urmărirea aceleiași finalități prevăzute la alineatele precedente și pentru a facilita măsurile de reabilitare a fermelor zootehnice, se vor plăti onorarii de 2 000 de lire (ITL) [(aproximativ 1,03 euro)], în plus față de cele acordate în temeiul legislației naționale în vigoare, în favoarea veterinarilor liber-profesioniști autorizați să desfășoare activitățile prevăzute în Decretul ministerial din 1 iunie 1968 și în Decretul ministerial din 3 iunie 1968 pentru fiecare bovină supusă verificării. În orice caz, despăgubirea totală nu poate depăși 3 000 ITL [(aproximativ 1,55 euro)].

5. În sensul prezentului articol, se autorizează cheltuieli în cuantum de 7 miliarde ITL [(aproximativ 3 615 000 de euro)] pentru exercițiul financiar în curs, precum și de 6 miliarde ITL [(aproximativ 3 099 000 de euro)] pentru exercițiile financiare 1990 și 1991.”

Legea regională nr. 40/1997

13 În conformitate cu articolul 11 din Legge Regione Sicilia n. 40 – Variazioni al bilancio della Regione ed al bilancio dell'Azienda delle foreste demaniali della regione siciliana per l'anno finanziario 1997 – Assestamento. Modifica dell'articolo 49 della legge regionale 7 agosto 1997, n. 30 (Legea regională a Regiunii Sicilia nr. 40 privind modificările aduse bugetului regiunii și bugetului Agenției Forestiere a Regiunii Sicilia pentru exercițiul financiar 1997 – Ajustare. Modificarea articolului 49 din Legea Regională nr. 30 din 7 august 1997) din 7 noiembrie 1997 (*Gazetta ufficiale della Regione Sicilia* nr. 62 din 12 noiembrie 1997) (denumită în continuare „Legea regională nr. 40/1997”):

„În urmărirea obiectivelor stabilite la articolul 1 din [Legea Regiunii Sicilia nr. 12/1989], astfel cum a fost modificată și completată ulterior, se autorizează cheltuieli în cuantum de 16 miliarde ITL [(aproximativ 8 263 310 euro)] pentru plata sumelor datorate de autoritățile sanitare locale în Sicilia proprietarilor de animale sacrificate întrucât erau afectate de tuberculoză, de bruceloză, de leucoză și de alte maladii infecțioase în anii 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, precum și pentru plata pentru aceiași ani a onorariilor în favoarea veterinarilor liber-profesioniști care au participat la activitățile de reabilitare.”

Legea regională a Regiunii Sicilia nr. 22/1999

14 Articolul 7 din Legge Regione Sicilia n. 22 – Interventi urgenti per il settore agricolo (Legea regională a Regiunii Sicilia nr. 22 privind măsuri urgente de intervenție pentru sectorul agricol) din 28 septembrie 1999 (*Gazetta ufficiale della Regione Sicilia* nr. 47 din 1 octombrie 1999) (denumită în continuare „Legea regională nr. 22/1999”) a acordat, „pentru exercițiul financiar 1999, un cuantum de 20 de milliarde ITL [(aproximativ 10 329 138 de euro)] în vederea atingerii obiectivelor vizate la articolul 11 din Legea Regiunii Sicilia nr. 40/1997”.

Legea regională nr. 19/2005

15 În temeiul articolului 25 alineatul 16 din Legge Regione Sicilia n. 19 – Misure finanziarie urgenti e variazioni al bilancio della Regione per l'esercizio finanziario 2005. Disposizioni varie (Legea regională a Regiunii Sicilia nr. 19 privind măsuri financiare urgente și de modificare a bugetului regiunii pentru exercițiul financiar 2005. Dispoziții diverse) din 22 decembrie 2005 (*Gazzetta ufficiale della Regione Sicilia* nr. 56 din 23 decembrie 2005, denumită în continuare „Legea regională nr. 19/2005"):

„Pentru realizarea obiectivelor prevăzute la articolul 1 din [Legea regională nr. 12/1989], în temeiul și în concordanță cu dispozițiile articolului 134 din [legge regionale della Sicilia n. 32 (Legea regională a Regiunii Sicilia nr. 32 din 23 decembrie 2000)], se autorizează cheltuieli în cuantum de 20 000 000 de euro pentru plata sumelor datorate de autoritățile sanitare locale din Sicilia proprietarilor de animale sacrificate întrucât erau afectate de boli infecțioase în perioada 2000-2006, precum și pentru plata pentru aceiași ani a onorariilor în favoarea veterinarilor liber-profesioniști care au participat la măsurile de reabilitare. În scopul prezentului alineat, se autorizează, pentru exercițiul financiar 2005, cheltuieli în cuantum de 10 000 000 de euro (poziția bugetară 10.3.1.3.2, capitolul 417702). Pentru exercițiile financiare următoare, se aplică articolul 3 alineatul 2 litera i) din Legea regională nr. 10 din 27 aprilie 1999, cu modificările și completările ulterioare."

Litigiul principal și întrebările preliminare

16 AU a solicitat Tribunale di Catania (Tribunalul din Catania, Italia) emiterea unei ordonanțe prin care să oblige ASPC să îi plătească acestuia suma de 11 930,08 euro cu titlu de despăgubire prevăzută la articolul 1 din Legea regională nr. 12/1989. Conform articolului 25 alineatul 16 din Legea regională nr. 19/2005, această despăgubire este acordată operatorilor din sectorul zootehnic care au fost constrânși să sacrifice animale afectate de boli infecțioase (denumită în continuare „despăgubirea din litigiul principal"). Prin ordonanța nr. 81/08, instanța a admis această cerere.

17 ASPC a solicitat și a obținut însă anularea acestei ordonanțe printr-o hotărâre pronunțată de aceeași instanță.

18 Prin hotărârea din 24 iulie 2013, Corte d'appello di Catania (Curtea de Apel din Catania, Italia) a admis apelul declarat de AU și a modificat respectiva hotărâre.

19 Această instanță a respins argumentul ASPC potrivit căruia măsura prevăzută la articolul 25 alineatul 16 din Legea regională nr. 19/2005 (denumită în continuare „măsura din 2005") constituia un ajutor de stat care nu putea fi pus în aplicare înainte de a fi declarat de Comisie compatibil cu piața internă.

20 Instanța menționată a arătat că prin Decizia din 11 decembrie 2002 privind ajutoarele de stat NN 37/98 (ex N 808/97) și NN 138/02 – Italia (Sicilia) – Ajutor acordat pentru combaterea epizootiilor: articolul 11 din Legea regională nr. 40/1997, „Modificări aduse bilanțului Regiunii și bilanțului Agenției de stat pentru silvicultură aferent exercițiului financiar 1997 – Modificarea articolului 49 din Legea regională nr. 30 din 7 august 1997" (ajutorul NN 37/98), și articolul 7 din Legea regională nr. 22/1999, „Măsuri urgente de intervenție pentru sectorul agricol" (ajutorul NN 138/02) [C(2002) 4786] (denumită în continuare „Decizia din 2002"), Comisia autorizase deja, ca ajutor de stat compatibil cu piața internă, dispozițiile legilor regionale care până în anul 1997 finanțaseră despăgubirea din litigiul principal, și anume articolul 11 din Legea regională nr. 40/1997 și articolul 7 din Legea regională nr. 22/1999 (denumite în continuare „măsurile din 1997 și din 1999"). Corte d'appello di Catania (Curtea de Apel din Catania) a considerat că constatarea efectuată de Comisie în Decizia din 2002 potrivit căreia măsurile din 1997 și din 1999 erau compatibile cu piața internă se extindea la măsura din 2005, care finanța de asemenea această despăgubire.

21 Sesizată cu recursul formulat de ASPC împotriva hotărârii Corte d'appello di Catania (Curtea de Apel din Catania), instanța de trimitere, și anume Corte suprema di cassazione (Curtea de Casație, Italia), ridică problema dacă măsura din 2005 constituie un ajutor de stat în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE și, în cazul unui răspuns afirmativ, dacă această măsură este compatibilă cu articolele 107 și 108 TFUE.

22 În aceste condiții, Corte suprema di cassazione (Curtea de Casație) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) În lumina [articolelor 107 TFUE și 108 TFUE], precum și a Orientărilor comunitare privind ajutoarele de stat în sectorul agricol [JO 2000, C 28, p. 2], dispozițiile articolului 25 alineatul 16 din [Legea regională nr. 19/2005], în măsura în care prevăd că «pentru realizarea obiectivelor prevăzute la articolul 1 din [Legea regională nr. 12/1989], în temeiul și în concordanță cu dispozițiile articolului 134 din Legea regională nr. 32 din 23 decembrie 2000, se autorizează cheltuieli în cuantum de 20 000 000 de euro pentru plata sumelor datorate de autoritățile sanitare locale] din Sicilia proprietarilor de animale sacrificate întrucât erau afectate de boli infecțioase în perioada 2000-2006, precum și pentru plata pentru aceiași ani a onorariilor în favoarea veterinarilor liber-profesioniști care au participat la măsurile de reabilitare. În scopul prezentului alineat, se autorizează, pentru exercițiul financiar 2005, cheltuieli în cuantum de 10 000 000 de euro (poziția bugetară 10.3.1.3.2, capitolul 417702). Pentru exercițiile financiare ulterioare, se aplică articolul 3 alineatul 2 litera i) din Legea regională nr. 10 din 27 aprilie 1999, cu modificările și completările ulterioare», constituie un ajutor de stat care denaturează sau amenință să denatureze concurența prin favorizarea anumitor întreprinderi sau a producerii anumitor bunuri?

2) Deși dispozițiile articolului 25 alineatul 16 din [Legea regională nr. 19/2005] […] pot constitui în principiu un ajutor de stat care denaturează sau amenință să denatureze concurența prin favorizarea anumitor întreprinderi sau a producerii anumitor bunuri, se poate totuși concluziona în sensul compatibilității acestora cu [articolele 107 TFUE și 108 TFUE] în considerarea rațiunilor care au determinat [Comisia] să aprecieze în [Decizia din 2002] că, în cazul în care sunt îndeplinite condițiile prevăzute de Orientările comunitare privind ajutoarele de stat în sectorul agricol, dispozițiile cu conținut similar prevăzute la articolul 11 din [Legea regională nr. 40/1997] și la articolul 7 din [Legea regională nr. 22/1999] sunt compatibile cu [articolele 107 și 108 TFUE]?"

Procedura în fața Curții

23 Ca urmare a riscurilor legate de pandemia de coronavirus, ședința prevăzută pentru 30 aprilie 2020 a fost anulată.

24 În consecință, prin decizia din 6 aprilie 2020, întrebările la care părțile fuseseră în prealabil invitate să răspundă în ședință au fost transformate în întrebări cu solicitare de răspuns scris adresate părților interesate prevăzute la articolul 23 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene. În plus, în cadrul măsurilor de organizare a procedurii prevăzute la articolul 62 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții, Republica Italiană a fost invitată să răspundă la întrebări suplimentare.

25 ASPC, guvernul italian și Comisia au răspuns la întrebări în termenul stabilit de Curte.

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la a doua întrebare

26 În ceea ce privește a doua întrebare, care trebuie analizată în primul rând, Comisia amintește în observațiile sale scrise că aprecierea compatibilității măsurilor de ajutor cu piața internă este de competența sa exclusivă, exercitată sub controlul instanței Uniunii, și consideră că această întrebare, care privește compatibilitatea măsurii din 2005 cu articolul 107 alineatele (2) și (3) TFUE, trebuie, prin urmare, să fie declarată inadmisibilă.

27 Este necesar să se arate în această privință că, în cadrul întrebării menționate, instanța de trimitere face referire de asemenea la Decizia din 2002, prin care Comisia autorizase măsuri echivalente cu măsura din 2005. În plus, însăși instanța de trimitere recunoaște că nu este de competența instanței naționale să se pronunțe cu privire la compatibilitatea cu piața internă a despăgubirii din litigiul principal.

28 Cu toate acestea, până la adoptarea deciziei finale a Comisiei, revine instanței naționale sarcina de a asigura protecția drepturilor justițiabililor în cazul unei eventuale nerespectări de către autoritățile de stat a obligațiilor prevăzute la articolul 108 alineatul (3) TFUE. O astfel de nerespectare, atunci când este invocată de justițiabili și constatată de instanțele naționale, trebuie să le conducă pe acestea la a deduce toate consecințele care decurg din ea, în conformitate cu dreptul lor intern, fără ca deciziile lor să implice o apreciere a compatibilității ajutoarelor cu piața internă, care ține de competența exclusivă a Comisiei, sub controlul Curții (Hotărârea din 2 mai 2019, A-Fonds, C-598/17, EU:C:2019:352, punctul 46). În acest context, instanța națională poate solicita Curții, în temeiul articolului 267 TFUE, elementele de interpretare a dreptului Uniunii care îi sunt necesare pentru soluționarea litigiului cu care este sesizată.

29 Prin intermediul celei de a doua întrebări formulate, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 108 alineatul (3) TFUE trebuie interpretat în sensul că o măsură instituită de un stat membru, destinată să finanțeze, pentru o perioadă care se întinde pe mai mulți ani și în cuantum de 20 de milioane de euro, pe de o parte, o despăgubire în favoarea crescătorilor de animale constrânși să sacrifice animale afectate de boli infecțioase și, pe de altă parte, onorariile datorate veterinarilor liber-profesioniști care au participat la măsurile de reabilitare, trebuie să fie supusă procedurii controlului prealabil prevăzute la această dispoziție inclusiv în ipoteza în care Comisia autorizase măsuri similare.

30 Trebuie amintit de la bun început că articolul 108 TFUE instituie proceduri distincte după cum ajutoarele de stat sunt existente sau noi. În timp ce articolul 108 alineatul (1) TFUE permite ca ajutoarele existente să fie puse în aplicare în măsura în care Comisia nu a constatat incompatibilitatea lor cu piața internă, articolul 108 alineatul (3) TFUE impune să se notifice în timp util Comisiei proiectele care urmăresc să instituie ajutoare noi sau să modifice ajutoare existente, care nu pot fi puse în aplicare înainte ca procedura de examinare să conducă la o decizie finală (a se vedea în acest sens Hotărârea din 20 septembrie 2018, Carrefour Hypermarchés și alții, C-510/16, EU:C:2018:751, punctul 25, precum și jurisprudența citată).

31 Prin urmare, este necesar să se examineze dacă măsura în discuție în litigiul principal poate fi calificată drept „ajutor existent”.

32 În temeiul articolului 1 litera (b) punctul (ii) din Regulamentul nr. 659/1999, noțiunea de „ajutor existent” cuprinde „ajutorul autorizat, respectiv schemele de ajutor și ajutoarele individuale care au fost autorizate de Comisie sau Consiliu”, în timp ce, în temeiul articolului 1 litera (c) din acest regulament, constituie un „ajutor nou” „orice ajutor, respectiv orice schemă de ajutor și orice ajutor individual care nu este ajutor existent, inclusiv modificările ajutoarelor existente”.

33 Pe de altă parte, articolul 4 alineatul (1) prima teză din Regulamentul nr. 794/2004 prevede că, „în sensul articolului 1 litera (c) din Regulamentul [nr. 659/1999], o modificare a unui ajutor existent înseamnă orice schimbare, alta decât modificările de natură pur formală sau administrativă care nu pot afecta evaluarea compatibilității măsurii de ajutor cu piața [internă]”.

34 În speță, este cert că măsurile din 1997 și din 1999, care aveau ca obiect finanțarea despăgubirii din litigiul principal și care au acordat în acest scop un cuantum de 16 miliarde ITL (aproximativ 8 263 310 euro) și, respectiv, de 20 de miliarde ITL (aproximativ 10 329 138 de euro) pentru perioada 1993-1997, au fost autorizate de Comisie în Decizia din 2002. Aceste măsuri constituie, așadar, astfel cum a arătat domnul avocat general la punctul 48 din concluzii, o schemă de ajutor autorizată și, prin urmare, un „ajutor existent”, în sensul articolului 1 litera (b) punctul (ii) din Regulamentul nr. 659/1999.

35 În ceea ce privește măsura din 2005, deși obiectivul acesteia coincide cu cel al măsurilor din 1997 și din 1999, și anume refinanțarea despăgubirii prevăzute la articolul 1 din Legea regională nr. 12/1989, aceasta prevede în același timp, astfel cum a arătat domnul avocat general la punctul 53 din concluzii, o creștere de 20 de milioane de euro a bugetului alocat schemei de ajutoare autorizate de Comisie în Decizia din 2002 și o prelungire a perioadei de refinanțare a despăgubirii din anul 2000 până în anul 2006.

36 Or, nu se poate considera că astfel de schimbări aduse schemei de ajutoare autorizate sunt de natură pur formală sau administrativă, în sensul articolului 4 alineatul (1) prima teză din Regulamentul nr. 794/2004. Acestea constituie, dimpotrivă, o modificare a unui ajutor existent, în sensul articolului 1 litera (c) din Regulamentul nr. 659/1999.

37 Astfel, rezultă din jurisprudența Curții că o prelungire a perioadei de aplicare a unei scheme de ajutor aprobată anterior, combinată sau nu cu o creștere a bugetului alocat acestei scheme, creează un ajutor nou, distinct de schema de ajutoare aprobată (a se vedea în acest sens Hotărârea din 20 mai 2010, Todaro Nunziatina & C., C-138/09, EU:C:2010:291, punctele 46 și 47, Hotărârea din 4 decembrie 2013, Comisia/Consiliul, C-111/10, EU:C:2013:785, punctul 58, Hotărârea din 4 decembrie 2013, Comisia/Consiliul, C-121/10, EU:C:2013:784, punctul 59, precum și Hotărârea din 26 octombrie 2016, DEI și Comisia/Alouminion tis Ellados, C-590/14 P, EU:C:2016:797, punctele 50, 58 și 59).

38 În mod similar, articolul 4 alineatul (2) litera (b) din Regulamentul nr. 794/2004 enumeră „prelungirea, cu până la șase ani, a unei scheme de ajutor existente autorizate, cu sau fără o creștere a bugetului” printre modificările aduse ajutoarelor existente care trebuie, în principiu, să fie notificate Comisiei prin procedura de notificare simplificată.

39 În aceste condiții, este necesar să se considere că o măsură care prevede atât prelungirea din anul 2000 până în anul 2006 a unei scheme de ajutoare autorizate, cât și majorarea cu 20 de milioane de euro a bugetului alocat acestei scheme instituie un „ajutor nou”, în sensul articolului 1 litera (c) din Regulamentul nr. 659/1999.

40 Un stat membru care are intenția de a institui un astfel de ajutor este, așadar, în principiu, obligat să respecte obligația de notificare prealabilă a acestui ajutor Comisiei și obligația de a se abține de la punerea sa în aplicare înainte ca procedura la care este supus să conducă la o decizie finală, prevăzute la articolul 108 alineatul (3) TFUE.

41 Este necesar totuși să se examineze dacă, așa cum arată guvernul italian în observațiile sale scrise, măsura din 2005 poate fi exceptată de la această obligație de notificare în aplicarea articolelor 3 și 26 din Regulamentul nr. 702/2014.

42 Regulamentul nr. 702/2014, care a fost adoptat în aplicarea articolului 108 alineatul (4) TFUE, prevede la articolul 3 că, în pofida obligației generale de notificare a fiecărei măsuri de instituire sau de modificare a unui „ajutor nou”, în sensul articolului 108 alineatul (3) TFUE, care constituie unul dintre elementele fundamentale ale sistemului de control al ajutoarelor de stat, un stat membru se poate prevala de scutirea de această obligație, în temeiul regulamentului menționat, dacă măsura de ajutor pe care a adoptat-o sau proiectul de ajutor pe care intenționează să îl adopte îndeplinește condițiile prevăzute în acesta. În schimb, ajutoarele de stat care nu intră sub incidența Regulamentului nr. 702/2014 se supun în continuare obligației de notificare și celei de nepunere în aplicare prevăzute la articolul 108 alineatul (3) TFUE (a se vedea prin analogie Hotărârea din 5 martie 2019, Eesti Pagar, C-349/17, EU:C:2019:172, punctele 59, 60 și 86, precum și jurisprudența citată).

43 În ceea ce privește, în primul rând, aplicabilitatea *ratione temporis* a Regulamentului nr. 702/2014 în litigiul principal, articolul 51 din acesta, referitor la dispozițiile tranzitorii, prevede la alineatul (1) că acest regulament se aplică ajutoarelor individuale acordate înainte de data intrării sale în vigoare cu condiția ca aceste ajutoare să îndeplinească toate condițiile prevăzute de acesta, cu excepția articolelor 9 și 10.

44 Potrivit articolului 2 punctul 12 litera (b) din Regulamentul nr. 702/2014, noțiunea de „ajutor individual”, în sensul acestui regulament, cuprinde printre altele orice ajutor acordat unor beneficiari individuali pe baza unei scheme de ajutoare. În plus, „data acordării ajutorului” este definită la articolul 2 punctul 29 din regulamentul menționat ca fiind data la care dreptul legal de a primi ajutorul este conferit beneficiarului în temeiul regimului juridic național aplicabil.

45 Deși Regulamentul nr. 702/2014 nu definește termenul „acordat”, menționat la articolul 51 alineatul (1) din acesta, reiese din jurisprudența Curții că, din momentul în care dreptul de a primi asistență, furnizată prin intermediul resurselor de stat, este conferit beneficiarului în temeiul legislației naționale aplicabile, ajutorul trebuie să fie considerat ca fiind acordat, astfel încât transferul efectiv al resurselor în cauză nu este decisiv (a se vedea în acest sens Hotărârea din 21 martie 2013, Magdeburger Mühlenwerke, C-129/12, EU:C:2013:200, punctul 40, precum și Hotărârea din 19 decembrie 2019, Arriva Italia și alții, C-385/18, EU:C:2019:1121, punctul 36).

46 Rezultă că un „ajutor individual”, în sensul articolului 2 punctul 12 din Regulamentul nr. 702/2014, acordat înainte de 1 iulie 2014, pe baza unei scheme de ajutoare, precum măsura din 2005, intră în domeniul de aplicare temporal al acestui regulament.

47 Referitor, în al doilea rând, la condițiile de îndeplinirea cărora Regulamentul nr. 702/2014 condiționează beneficiul unei exceptări de la obligația generală de notificare, reiese din articolul 3 din acesta că, pentru ca ajutoarele individuale acordate pe baza unor scheme de ajutoare să fie exceptate de la această obligație, acestea trebuie să îndeplinească toate condițiile prevăzute în capitolul I din respectivul regulament, precum și condițiile specifice corespunzătoare categoriei de ajutoare relevante prevăzute în capitolul III din regulamentul menționat.

48 În ceea ce privește condițiile prevăzute în capitolul I din Regulamentul nr. 702/2014, articolul 4 din acesta stabilește pragurile în termeni de echivalent subvenție brută a căror depășire determină neaplicarea acestui regulament ajutoarelor individuale, în timp ce articolele 5 și 6 din regulamentul menționat condiționează aplicarea acestuia din urmă de îndeplinirea cerințelor transparenței și, respectiv, efectului stimulativ al ajutorului. Articolele 7 și 8 din Regulamentul nr. 702/2014 privesc intensitatea ajutoarelor și costurile eligibile, precum și, respectiv, normele privind cumulul. În ceea ce privește articolele 9 și 10 din acest regulament, referitoare la publicare și informare, precum și la evitarea dublei publicări, reiese din articolul 51 alineatul (1) din regulamentul amintit că condițiile prevăzute la articolele 9 și 10 menționate trebuie îndeplinite doar în cazul unui alt ajutor decât un ajutor individual acordat înainte de intrarea în vigoare a aceluiași regulament.

49 În ceea ce privește condițiile specifice prevăzute în capitolul III din Regulamentul nr. 702/2014, articolul 26 din acesta are în vedere ajutoarele pentru acoperirea costurilor aferente prevenirii, controlului și eradicării bolilor animalelor și pentru repararea pagubelor cauzate de aceste boli.

50 Potrivit articolului 26 alineatul (1) din Regulamentul nr. 702/2014, ajutoarele destinate întreprinderilor mici și mijlocii care își desfășoară activitatea în domeniul producției agricole primare pentru acoperirea costurilor aferente, printre altele, prevenirii, controlului și eradicării bolilor animalelor și ajutoarele destinate compensării acestor întreprinderi pentru pierderile cauzate, printre altele, de respectivele boli ale animalelor sunt exceptate de la obligația de notificare prevăzută la articolul 108 alineatul (3) din tratat în cazul în care îndeplinesc condițiile stabilite la alineatele (2)-(13) ale articolului menționat și în capitolul I din Regulamentul nr. 702/2014. Printre aceste condiții, alineatul (6) al doilea paragraf al aceluiași articol 26 prevede că un astfel de ajutor se plătește în termen de patru ani de la data suportării costurilor sau a producerii pierderii cauzate de boala animalelor.

51 În sfârșit, în ceea ce privește aspectul, invocat de Comisie în răspuns la întrebările adresate de Curte, dacă despăgubirea solicitată de AU în temeiul măsurii din 2005 constituie un ajutor *de minimis*, în sensul Regulamentului nr. 1408/2013, intrat în vigoare la 1 ianuarie 2014, trebuie arătat că, în temeiul articolului 7 alineatul (1) din acest regulament, al cărui mod de redactare este similar cu cel al articolului 51 alineatul (1) din Regulamentul nr. 702/2014, Regulamentul nr. 1408/2013 se aplică ajutoarelor acordate înainte de intrarea sa în vigoare în cazul în care îndeplinesc toate condițiile prevăzute de acesta.

52 În plus, potrivit articolului 3 alineatul (1) din acest regulament, se consideră că ajutoarele nu îndeplinesc toate criteriile prevăzute la articolul 107 alineatul (1) TFUE și, prin urmare, sunt scutite de obligația de notificare prevăzută la articolul 108 alineatul (3) TFUE în cazul în care îndeplinesc toate condițiile prevăzute în regulamentul menționat, printre care cea prevăzută la articolul 3 alineatul (2) din același regulament, subliniată de domnul avocat general la punctul 85 din concluzii, potrivit căreia, pentru fiecare stat membru, valoarea totală a ajutoarelor *de minimis* acordate unei întreprinderi unice nu poate depăși suma de 15 000 de euro pe durata oricăror trei exerciții financiare.

53 Din ansamblul considerațiilor care precedă rezultă că articolul 108 alineatul (3) TFUE trebuie interpretat în sensul că o măsură instituită de un stat membru, destinată să finanțeze, pentru o perioadă care se întinde pe mai mulți ani și în cuantum de 20 de milioane de euro, pe de o parte, o despăgubire în favoarea crescătorilor de animale constrânși să sacrifice animalele afectate de boli infecțioase și, pe de altă parte, onorariile datorate veterinarilor liber-profesioniști care au participat la măsurile de reabilitare, trebuie să fie supusă procedurii controlului prealabil prevăzute la această dispoziție în cazul în care această măsură nu face obiectul unei decizii de autorizare a Comisiei, cu excepția situației în care îndeplinește condițiile prevăzute de Regulamentul nr. 702/2014 sau condițiile prevăzute de Regulamentul nr. 1408/2013.

Cu privire la prima întrebare

54 Având în vedere răspunsul dat la a doua întrebare, nu este necesar să se examineze prima întrebare.

Cu privire la cheltuielile de judecată

55 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a patra) declară:

Articolul 108 alineatul (3) TFUE trebuie interpretat în sensul că o măsură instituită de un stat membru, destinată să finanțeze, pentru o perioadă care se întinde pe mai mulți ani și în cuantum de 20 de milioane de euro, pe de o parte, o despăgubire în favoarea crescătorilor de animale constrânși să sacrifice animalele afectate de boli infecțioase și, pe de altă parte, onorariile datorate veterinarilor liber-profesioniști care au participat la măsurile de reabilitare, trebuie să fie supusă procedurii controlului prealabil prevăzute la această dispoziție în cazul în care această măsură nu face obiectul unei decizii de autorizare a Comisiei Europene, cu excepția situației în care îndeplinește condițiile prevăzute de Regulamentul nr. 702/2014 al Comisiei din 25 iunie 2014 de declarare a anumitor categorii de ajutoare în sectoarele agricol și forestier și în zonele rurale ca fiind compatibile cu piața internă, în aplicarea articolelor 107 și 108 [TFUE], sau condițiile prevăzute de Regulamentul nr. 1408/2013 al Comisiei din 18 decembrie 2013 privind aplicarea articolelor 107 și 108 [TFUE] ajutoarelor *de minimis* în sectorul agricol.

Semnături